

**Trên đường quanh
quẹo, không khi
nào có công-lý.**

La Voix du Peuple
 1541 năm xuất bản lần kỳ: thứ tư và thứ bảy

BẢO-QUÂN
SỐ 128, đường Hùng-Đạo, Sài
Gòn-Thị-sân; số 02
Quảng-Trung; THƯỜNG KIỆT

CHUYỆN ĐỜI
Không phải ai cũng an
hùng cả đời

Cái của những người về có b
thành nghị mà giải tỉnh giải tởn h
rất rồi thế nào, mình có cũng l
mà ở cho xong 2 chữ tỉnh nghĩ

Thế là ông Khâm thành một nhà giáo tốt.

Đài thiên văn Phú liên, ngày 1
và 12-12-35 báo tin, tại vườn
Quai nhơn có bão. Chưa biết có tai
phá gì không.

cùng viên phó lãnh sự đã đi

số 2 chi dân bà ở Kê-trai (Quai Hả
đưa đi xuống) đi lên, vừa đi vừa nói

Đông ba xuống dưới dưới kia (Kẻ trái),

Cả người lại còn nói báo đội xếp Tru

Ngày 28/10/2018

100

Tình hình Ethiopia | Bài diễn văn của Musso

Một tờ thông tin ở Rome nói rằng một
tên quân Anh, vẫn hoạt động ở Tân
Diên và đã tiến đến miền Caochiame.
Trên mặt trận trước Makulá, công việc

trực chiến tấn quân A : 24 người A và

bị thương

Một người lính A lăm tưởng ông Goya

«Đời ngày nhóm Hội Đồng 18 nước
bằng phải là cái chúng tôi đã hội và

trước ngày hội lý. Anh không phải có
bàn đạp Y, trái lại muốn cho Y có

Figure 1. Schematic diagram of the experimental setup.

Bệnh Ý diễm linh chờ đợi.
Bệnh đệ Y ở mặt trên phía Bắc diễm
linh mà chờ đợi quốc tá tới đình

STATE OF NEW YORK

kết quả số trung bình sau:

2.809 716 2.176 784 2.824 1.274 2.51

xin được TĐB (hoặc đơn vị chủ quản) chấp thuận và có chữ ký của TĐB (hoặc đơn vị chủ quản).

mà gọi trả cho động tiền
vào sổ sách.

CHUYỆN BẢO ỨNG

Tôi muốn nói chuyện bảo ứng.
— Chết chưa! người ta đương ham nghe chuyện mới, như triết học, khoa học phương tây, há lại đem chuyện « bảo ứng » củ rích phương đông ra mà nói, mà nào thêm đem vào tai.

— Ấy thế, muốn rước đầu hay đầu tốt của phương tây, trước phải biết bỏ cái hư sai của phương đông ta, như muốn gieo lửa trước phải bừa cho sạch cỏ. Tôi muốn nói chuyện « bảo ứng » tức là nói thói hư của người mình, may ra có bỏ bớt được chút nào, để có chỗ trống cho chuyện mới phương tây đi vào chăng.

— Bảo lại đó chuyện tiền thuyết thần quái ra cho gì?

— Ấy lại tiền thuyết, anh nói chuyện hay phương tây, như triết học, khoa học thì tôi ít thấy, chứ thấy chao chan là tiền thuyết tình cảm thứ thì nhảm, vậy tiền thuyết « bảo ứng » còn có ý nghĩa rắn dòn, không hơn nói chuyện vô ý nghĩa mà có hại sao?

— Ờ, tôi đoán trúng, bác nói chuyện bảo ứng trong tiền thuyết.

— Không dân, anh làm: Tôi vẫn tin khoa học triết học thái tây, về cái cơ sống còn trên đời, hơn thua, được mất, cố tìm cho ra nguyên lý đích xác, chứ không tin cái thuyết « bảo ứng » « minh vô bằng có kia. Tôi vẫn không khi nào tin câu chuyện bảo ứng bày đặt trong chuyện tiền thuyết. Chuyện tôi sẽ thuật dưới đây chính là chuyện trên lịch sử, dựa tự tôi cho là sự ngẫu nhiên, mà phần đông người phương đông cảm như là chuyện bảo ứng, nên tôi mượn hai chữ « bảo ứng » cho công chúng dễ hiểu.

— Vậy bác kể nghe:

— Chuyện ấy có nhiều, nhưng xin kể vài chuyện, nhất là chuyện trong pháp luật nghiêm khắc và quan trọng bảo phục:

1) Thương - Ưởng đời Tần. — Thương-Ưởng người khắc bạc, làm tướng vua Tần-Hiến-Công, đặt ra hình luật nghiêm khắc, cho đến thầy dạy Thái-tử là Công-tôn-Giả vô tội, vì Thái-tử làm đều trái phép mà Thương-Ưởng bắt tội Công-tôn-Giả bằng luật kẻnh (ý chạm chỗ trên trán). Thương-Ưởng lại ra lệnh cho dân gian nhà ai chứa người khách nào không có giấy nghiệm chứng (như giấy của cửa) thì người chủ bị tội.

Sau vua Hiên-Công mất, vua Huệ Văn lên ngôi, có người cáo Thương-Ưởng mưu phản, quan lại hạ trái bắt. Ưởng trốn sang nước Ngụy, nước Ngụy không dung, lại trốn về nước Tần. Lúc đi trốn Ưởng vào nhà nào, chủ nhà đều nói: « Theo pháp lệnh quan tướng chúng tôi Thương-quân, chứa người không có giấy nghiệm sẽ bị tội, nên không dám chứa ».

Ưởng than rằng: « Minh đặt phép ra để tự giết lấy mình, đến thế sao? » (法自弊一至此耶) Ưởng không chỗ trú trốn rồi bị giết.

Đó là một chuyện « bảo ứng ».

2) Châu-Hưng ở đời Đường Võ-Hiến. — Võ-Hiến là một vị vua dân hà gian hùng trên lịch sử phương đông, không ai lạ gì. Bà ta cướp ngôi vua, chuyên quyền nước, thần dân ai cũng oán vọng. Bà ta cố trị bọn oán vọng đó, mới mở nhiều cửa « cáo mật » ra. Cáo mật nghĩa là có cáo việc bí mật của ai thì cứ tội cáo những cửa ấy. Ôi thôi! Thứ cáo mật ấy như ong giầy: Châu-Hưng, Lai-Tuấn-Thần có tánh tàn nhẫn, ghình biệp ý bà, đặt ra một bộ sách gọi là « La chúc kinh 羅織經 »,

thần đặt dẫn người vào tội, giết đồ đảng vu phần cho những người vô tội. Trong ngoài nhân dân ở bọn ấy như hùm beo.

Có lẽ trời có con mắt hay sao, để có người mặt cáo Châu-Hưng cùng Khưu thần Tích mưu phản. Võ-Hiến không giao cho ai tra xét lại giao việc tra xét ấy cho Lai-tuấn-Thần (tức một tay thám khốc đồng sự với Châu-Hưng). Tuấn Thần bắt Hưng:

« Thường thường tra tấn bọn này mà chúng nó cũng chẳng chịu khai, không chịu nhận tội, nên dùng phép gì? »

Hưng trả lời: « Cái đó rất dễ. Dùng cái ghè to, lấy than đun lửa bỏ phía cho đỏ, bắt tù vào trong ấy thì chuyện gì mà nó chẳng nhận? »

Tuấn Thần nghe thế, liền sai người đem cái ghè to đốt than đỏ chung quanh như lời Hưng bày, rồi đứng giầy bảo Hưng:

« Có lệnh trên truyền cho tôi bắt anh, xin mời vào cái ghè ấy! »

Hưng chịu tội, bị đẩy sang xứ Lĩnh nam.

Đây lại là một chuyện bảo ứng mà bảo ứng ngay trước mắt, bảo người đời ai nghe mà không rung mình!

Hai chuyện trên về việc hình phạt, còn chuyện dưới này về việc quan trường.

3) Đinh-Vy là một tay gian tà đời Tống Chân-Tôn, nhân Khấu Chuẩn làm tướng (có tiếng ngay thẳng, danh thần đời ấy) thường ban khế Vy. Vy lần mò đến chức Tham chánh. Ngày nọ cũng ăn nơi sảnh Trung-thư, canh vắng trên hèm rân Chuẩn Vy đứng giầy lấy tay vuốt cho Chuẩn. Chuẩn cười:

— Tham chánh là đại thần của triều đình, mà vuốt canh cho tướng quan sao?

Nhân câu nói đó, Vy thẹn, trở lại thờ Chuẩn, cốt tìm cách trả giận, bèn phát giác việc thiên thư cùng vu cho Chuẩn là băng đảng, đẩy Chuẩn ra làm Tư bộ tham quân ở Lôi châu (nơi viễn biên).

Không bao lâu Đinh Vy làm Sơn lăng sứ, vì việc đời huyết và đồng bóng nói chuyện họa phúc sao đó, Vy bị tội đẩy ra làm Tư bộ tham quân ở Nhai Châu (lại xa hơn Lôi Châu).

Chuyện này có vài điều đáng để ý, dư luận đời ấy lấy làm quái:

a) Lúc đẩy Khấu Chuẩn, Đinh Vy báo Tống Thọ (văn thần soạn chiến sách nhà vua) dùng điển « xuân thu vô tương, Hán pháp bất đạo » (1) để bỏ cáo tội trạng Khấu Chuẩn. Nhưng Tống Thọ biết trọng Chuẩn là tới ngay, bị vu oan, không nghe theo lời Vy, dời mấy chữ ấy đi.

Trời khéo khuấy ngãng, đến lúc Vy bị tội, lại do tay Tống Thọ thảo tội trạng. Thọ không phải ngăn ngr gì nữa, cứ đem lời báo của Vy mà bỏ cáo tội trạng của Vy, có câu mà người đời truyền tụng là: « Vô tương chỉ giới, cự điển thậm minh; bất đạo chỉ có, thường bình vông xá, 無將之戒 甚明, 不道之事 常刑 罔赦 »; nghĩa là: lời răn vô tương, phép cũ rõ ràng, cái tội bất đạo, pháp luật không dung thứ được.

Thế là bao nhiêu mưu kế của Đinh Vy dụng tâm vu tội cho Khấu Chuẩn, trở lại làm cái bầy hùm mà mình phải sụp xuống.

b) Khấu Chuẩn bị Vy vu hãm đẩy

ra Lôi Châu, sau Vy lại bị kẻ khác bắt tội đẩy ra Nhai Châu, đường ra Nhai Châu, có đi ngang qua Lôi Châu. Nghe tin Đinh Vy bị đẩy đi ngang qua Lôi Châu, người nhà của Khấu Chuẩn muốn thừa dịp phang cho Vy một cú đau, để trả thù. Nhưng Chuẩn không muốn, bèn sai người mang cho Đinh Vy một con dê quay, đưa ra khỏi địa hạt mình, và cho bọn người nhà uống rượu chơi vui, để khuấy giận, cho Vy đi được yên. Người ta có câu ca: Nếu gặp Lôi Châu Khấu tư bộ, người đời nơi nào không gặp nhau. 若見雷州寇司戶, 人生何處不相逢.

Đây là chuyện mà người đời cho là bảo ứng, cũng bảo ứng hiển nhiên, chính người đương cuộc làm ra rồi mắc lấy.

4) Giả-tự-Đạo đời Tống Cung-Tôn. — Giả làm tướng vào cuối triều Tống, dân chúng của hết, giặc giả tung hoành mà dẫn dụng bọn gian tà, xua đuổi kẻ trung trực, mở ra lần các đình tạ, mua sắm đồ châu báu cùng ăn của lót, cho đến có tin giặc vây. (giặc Nguyên) ở Tương Phan mà Giả cứ cả ngày cùng bọn cơ thiếp vui chơi trong cảnh cực lạc, bọn môn khách và triều sĩ đều xưng tụng công đức Giả như ông Châu công.

Vì quốc kế khốn cấp, Giả lại hạ lệnh ép mua ruộng dân một phần ba làm công điền, nhân dân ta oán. Đại học sanh là bọn Diệp Ly đáng thơ chỉ trích những tội chuyên quyền ngỗ quốc của Giả, bị Giả kết tội đẩy Diệp Ly ra ngoài Chương Châu.

Sau ít lâu Giả tự Đạo bị quan ngự sử Tôn Vinh kể ra mười tội, Giả

bị đẩy ra làm Cao Châu đoàn luyện sứ, do Trại-hồ-Thần áp giải: Giả đi đến Tuyên Châu, gặp Diệp Ly ở Chương Châu được an xá về. Lý tụng Giả bài thơ:

« Dư qui lộ, quân lai lộ.
余歸路, 君來路
Thiên lý chiến chiến hồ bất ngộ.
天理戰戰胡不悟
Công điền quan hội cạnh hà như.
公田國會竟何如
Tả tử lương nhân tự ngộ.
仔細思量其自誤
Lôi Châu bộ, Nhai Châu bộ.
雷州戶, 崖州戶
Nhân sanh hội hữu tương phùng xứ.
人生會有相逢處
Khách trung giải cứu khiếm chung.
客中邂逅欠煮羊 [đương]
Liệt tụng như thiên trường đoản ca.
聊贈一篇長短句
DỊCH:

Đường ta về, đường người đi,
Biết chẳng lẽ trời rõ ràng gì?
Công điền quan hội thế nào đây,
Kể kỹ nên biết tự mình quấy.
Hộ Lôi Châu, hộ Nhai Châu, (2)
Người đời đi đâu không gặp nhau,
Gặp nhau giữa đường đã chẳng có.
Dài vẫn xin tụng thơ vài câu,

Đây lại là một chuyện bảo ứng. Kỳ giả vẫn không tin thuyết bảo ứng, vì trên đời biết bao kẻ làm ác mà được sung sướng, mà kẻ lương thiện lại bị họa này, đó là theo cái công lộ thiên diên « ưu thắng liệt bại », chứ không phải có trời phạt nào giữ cái quyền làm chuyện « bảo ứng » kia. Song chuyện kể trên là chuyện sờ sờ trên lịch sử. Đường hẹp gặp nhau, đây là tình cờ mà trở làm chứng cho thuyết « bảo ứng » nên thuật lại cho độc giả xem.

BẤT-NGÀU

- (1) Quân thần vô tương, trong Công đường truyện nói sẽ làm việc loạn nghịch, bất đạo theo hạn hội.
(2) Theo công điền Khấu Chuẩn Đinh Vy nói trên.

BÁ TƯỚNG MÔNG = THẾ = TÔN

(LE COMTE DE MONTE-CRISTO)

PHÁP - QUỐC LỊCH S - THUYẾT

Tác - giả : Alexandre Dumas

— 21 —

Dịch - giả : Nam-Son

— Bạ-hạ dùng một người như thế sao ?

— Ông Bô-la-Cát này, ông không hiểu gì cả ; tôi nói rằng Vinh-Pho nhàn, dục vọng ; cái gì nó cũng hy sinh, đến cha nó, nó cũng không bỏ.

— Vậy, hạ thần xin gọi nó vào.

— Gọi vào ngay bây giờ, nó ở đâu ?

— Nó chờ hạ thần ngoài xe thì phải.

— Đi tìm nó cho trẫm.

— Hạ thần xin đi ngay.

Công-tước đi ra, bộ đi mạnh bạo như một người thiếu niên ;

Lòng trung-quân sốt sắn của ông làm cho ông mạnh như một người mới chừa hai mươi tuổi.

Lu-y XVIII ngồi một mình xem sách.

Ông Bô-la-Cát lại trở vào, cũng bước mau như khi đi ra. Nhưng vào đến phòng ngoài thì ông phải viện cớ quyền của vua mới đi thẳng được.

Áo quần lem luốt của Vinh-Pho, mà dấu cho không lem luốt đi nữa cũng không phải là y phục phải bện vào chân vua, nên viên quan gác cửa ông Bô-rô-Dê triệtlại ; nhưng công-tước chỉ hô lên một tiếng : « lệnh đức Vua » thì Vinh-Pho được đi thẳng.

Vua vẫn ngồi y chỗ cũ. Mỏ của ra, thì Vinh-Pho đứng ngay trước mặt vua : cái cổ chỉ dẫn tiên của viên quan tòa ta là đứng lại.

Vua bảo :

— Anh Vinh-Pho, vào đây !

Vinh-Pho cúi chào rồi bước tới một bước.

Lu-y XVIII nói luôn :

— Anh Vinh-Pho, ông Bô-la-Cát đây nói rằng anh có việc gì quan hệ muốn nói với trẫm.

— Muốn tâu, công-tước nói phải, hạ thần rất mong rằng Bạ-hạ cũng sẽ nhận việc hạ thần sắp nói là hệ trọng.

— Trước hết, theo ý anh, việc không lành ấy có lớn đến như người ta nói không ?

— Muốn tâu, việc gấp lắm ; nhưng ngay hạ thần đến đây được sớm sớm cũng còn có thể bỏ cứu được ; hạ thần mong vậy.

Vua nhin tưởng mặt hoảng hốt của ông Bô-la-Cát và nghe giọng nói khẩn khẩn của Vinh-Pho, cũng đã bắt đầu cảm động :

— Anh cứ nói luôn, nhưng phải nói từ đầu nói đi, trẫm thích trật tự, bất kỳ về việc gì.

— Muốn tâu, hạ thần xin trình Bạ-hạ một tờ báo cáo rất đáng, song hạ thần đương bối rối, nên có cần gì không rõ, xin Bạ-hạ tha thứ cho hạ thần được nhờ.

Sau câu ấy Vinh-Pho liếc mắt nhìn vua, thấy vua có vẻ nhân từ, nên tiếp luôn :

— Muốn tâu, hạ thần nỏn nã đến Ba-lê đây để tâu lên Bạ-hạ rõ ràng hạ thần có khám phá được một cuộc âm mưu, không phải một cuộc âm mưu tầm thường thường thấy ngày một trong đám công dân hay trong đám mặt binh ; cuộc âm mưu này không khác gì một trận giông tố đương chực làm hại ngôi vàng của Bạ-hạ. Muốn tâu, kẻ soạn đoạt để sắp đặt ba chiếc tàu chiến, và nghĩ một cái chương trình hành sự, chương trình tay đại đột, nhưng cũng đáng ngại lắm. Giờ này đây, có lẽ nó sẽ lla đảo En-bô... Đi đâu thì hạ thần không rõ cho đích xác, song chắc là đến Na-bô-lô, không thì là đến Tôt-can-nô, không nữa thì thẳng về Pháp, thế nào cũng bất ngoại ba nơi ấy. Bạ-hạ hẳn chưa quên rằng ông chú En-bô có giao thông với Ý và Pháp.

— Phải, trẫm biết, và mới đây nghe người ta nói rằng có mấy cuộc nhóm họp của phái Nê-phá-Luân ở đường Thanh-ráo thì phải. Anh hãy nói nghe luôn. Vì sao anh biết rõ như thế ?

— Muốn tâu, nhơn cuộc thăm vấn của một người ở Mặt-xây mà lâu nay hạ thần cho người theo dò xét, và đã cho bắt giam hôm hạ thần lên đường về Ba-lê đây. Người ấy là một người thấy thấy, bị hạ thần tình nghi là có chum trong phái Nê-phá-Luân, vừa rồi nó lên vào đảo En-bô, yết kiến Đại-dô-đốc ; ông này có nhần miệng với nó về cho một người ở Ba-lê—bởi chỉ nó cũng không chịu nói tên người này—báo sắp đặt chực về... (chính miệng người thấy thủ khai vậy).

— Hiện người ấy ở đâu ?

— Muốn tâu, ở lao.

— Anh cho việc ấy là nghiêm trọng lắm sao ?

— Hạ thần nhận là nghiêm trọng lắm, nên nhần ngày đêm hỏi của hạ thần mà hạ thần cũng bỏ cả để đến chầu Bạ-hạ.

— À phải, anh nói có Thanh-máy-Lang phải không ?

— Con gái một người tôi rất trung thành của Bạ-hạ.

— Nhưng hãy nói về cuộc âm mưu cho xong đi.

— Muốn tâu, hạ thần sợ hơn một cuộc âm mưu nữa.

Vua vừa nói vừa cười :

— Hơn một cuộc âm mưu trong lúc này, nói dễ mà làm khó, vì trở lên ngôi của ông cha trẫm trước, trẫm để để mất cả về quá khứ, hiện tại và tương lai ; từ 10 tháng nay, các quan chức của ta hết sức lo giữ bờ cõi Địa-trung-hải. Nếu Nê-phá-Luân tới Na-om-bi-nô thì sẽ bị đánh tan tành cả rồi ; nếu về Tôt-can-nô thì là khác gì đặt chum vào cửa-quốc ; còn về thẳng Pháp đây thì càng mau chết lắm. Anh cứ an tâm, không cần gì hết. Tuy vậy ta cũng biết ơn anh đó.

— Muốn tâu, nhơn cuộc thăm vấn của một người ở Mặt-xây mà lâu nay hạ thần cho người theo dò xét, và đã cho bắt giam hôm hạ thần lên đường về Ba-lê đây. Người ấy là một người thấy thấy, bị hạ thần tình nghi là có chum trong phái Nê-phá-Luân, vừa rồi nó lên vào đảo En-bô, yết kiến Đại-dô-đốc ; ông này có nhần miệng với nó về cho một người ở Ba-lê—bởi chỉ nó cũng không chịu nói tên người này—báo sắp đặt chực về... (chính miệng người thấy thủ khai vậy).

— Hiện người ấy ở đâu ?

— Muốn tâu, ở lao.

— Anh cho việc ấy là nghiêm trọng lắm sao ?

— Hạ thần nhận là nghiêm trọng lắm, nên nhần ngày đêm hỏi của hạ thần mà hạ thần cũng bỏ cả để đến chầu Bạ-hạ.

— À phải, anh nói có Thanh-máy-Lang phải không ?

— Con gái một người tôi rất trung thành của Bạ-hạ.

— Nhưng hãy nói về cuộc âm mưu cho xong đi.

— Muốn tâu, hạ thần sợ hơn một cuộc âm mưu nữa.

Vua vừa nói vừa cười :

— Hơn một cuộc âm mưu trong lúc này, nói dễ mà làm khó, vì trở lên ngôi của ông cha trẫm trước, trẫm để để mất cả về quá khứ, hiện tại và tương lai ; từ 10 tháng nay, các quan chức của ta hết sức lo giữ bờ cõi Địa-trung-hải. Nếu Nê-phá-Luân tới Na-om-bi-nô thì sẽ bị đánh tan tành cả rồi ; nếu về Tôt-can-nô thì là khác gì đặt chum vào cửa-quốc ; còn về thẳng Pháp đây thì càng mau chết lắm. Anh cứ an tâm, không cần gì hết. Tuy vậy ta cũng biết ơn anh đó.

— Muốn tâu, nhơn cuộc thăm vấn của một người ở Mặt-xây mà lâu nay hạ thần cho người theo dò xét, và đã cho bắt giam hôm hạ thần lên đường về Ba-lê đây. Người ấy là một người thấy thấy, bị hạ thần tình nghi là có chum trong phái Nê-phá-Luân, vừa rồi nó lên vào đảo En-bô, yết kiến Đại-dô-đốc ; ông này có nhần miệng với nó về cho một người ở Ba-lê—bởi chỉ nó cũng không chịu nói tên người này—báo sắp đặt chực về... (chính miệng người thấy thủ khai vậy).

— Hiện người ấy ở đâu ?

— Muốn tâu, ở lao.

— Anh cho việc ấy là nghiêm trọng lắm sao ?

— Hạ thần nhận là nghiêm trọng lắm, nên nhần ngày đêm hỏi của hạ thần mà hạ thần cũng bỏ cả để đến chầu Bạ-hạ.

— À phải, anh nói có Thanh-máy-Lang phải không ?

— Con gái một người tôi rất trung thành của Bạ-hạ.

— Nhưng hãy nói về cuộc âm mưu cho xong đi.

— Muốn tâu, hạ thần sợ hơn một cuộc âm mưu nữa.

— À, ông Đổng-dô-Rê trở lại đó. Tổng-trưởng cảnh-sát đứng đứng trước cửa, mặt mày xanh ngắt, tay run run, hai mắt giớn giớn.

Vinh-Pho lại lại cáo ra ; nhưng ông Bô-la-Cát bắt tay giữ lại.

XI
Con hồ ở đảo Cọt-xô

Vua Lu-y XVIII thấy tất mặt kinh hoàng của Đổng-dô-Rê, xô bàn một cái thật mạnh, và nói :

— Việc gì vậy, tử-tước ? việc gì mà hoảng hốt thế ? có định liến gì về việc ông Bô-la-Cát đi nói, và ông Vinh-Pho vừa nói lại đó không ?

Ông Bô-la-Cát đi thẳng lại gần tử-tước, ông này đương lâm bầm :

— Muốn tâu... Lu-y XVIII tiếp luôn :

— Thì nói mau nghe thử ?

Tổng-trưởng cảnh-sát lại quai sụp dưới chân Lu-y XVIII, vua lại là một bước và trờng hai hàng lông mày lên, nói :

— Ông có nói ngay không ?

— Muốn tâu, nguy khốn quá ! hạ thần nguy khốn quá ! biết bao giờ mới hết bối hận !

— Trẫm để báo ông nói ngay.

— Muốn tâu, kẻ soạn đoạt ngôi vua đã ra khỏi đảo En-bô ngày 2 tháng hai, lên đất ngày mồng một tháng ba.

Vua hỏi rất mau :

— Lên ở đâu ?

— Ở Pháp, trong cửa biển nhỏ, gần An-ti-bô, vịnh Ruy-án.

— Nê-phá-Luân vào đất Pháp... An-ti-bô... ở vịnh Ruy-án... cách Ba-lê chỉ có hai trăm năm chực đợi... ngày mồng một tháng ba... mà bữa nay... mồng ba tháng ba, ông mới

biết ! không, không, đầu kỳ không có lẽ : hoặc ông tiếp được một tờ trình sai, hoặc ông điện sai chỗ !

— Muốn tâu, sự quá thiệt, than ôi !

Lu-y XVIII giận quá mà cũng sợ quá, nhảy đứng dậy như bị cái gì thỉnh linh đập mạnh vào tim và mặt ông làm ông hoảng hốt :

— Vào đất Pháp ! kẻ soạn đoạt ngôi vua vào đất Pháp ! Thế thì người ta không xem chừng nó sao ? Ồ, mà biết đâu, người ta thông đồng với nó, biết đâu !

Ông Bô-la-Cát can thiệp :

— Muốn tâu Bạ-hạ, người như ông Đổng-dô-Rê đây, không thể gọi là phản phúc được. Hạ thần chúng tôi đều là những kẻ tai diếc mù cả, quan Tổng-trưởng cảnh-sát chỉ chung phần mù diếc ấy mà thôi.

Vinh-Pho nói :

— Nhưng... Đứng lại một hồi, sau tiếp :

— Muốn tâu, hạ thần nóng nảy quá nên lổi phép, xin Bạ-hạ lượng thứ cho.

Lu-y XVIII trả lời :

— Anh cứ nói, cứ nói. Chính anh báo tin chẳng lành trước hết với trẫm ; anh hãy giúp trẫm tìm cách đối phó đi.

— Muốn tâu, ở miền nam người người đều ghét kẻ soạn đoạt ngôi vua ; nếu nó leo chum vào miền ấy, thì dân hai tỉnh Lang-gô-déc và Bô-rô-văng nổi lên chống lại nó, tưởng không lo gì.

Tổng-trưởng cảnh-sát nói :

— Phải, phải, nhưng nếu nó đi về phía Gáp và Xil-tô-rông thì sao ?

Vua giật nảy mình :

— Nó đi tới ! nó đi lần tới ! nó đi về Ba-lê đây sao ?

Tổng-trưởng cảnh-sát làm thỉnh, tức là thử nhần quả vậy.

Vua nhin Vinh-Pho mà hỏi :

— Còn dân tỉnh Bô-phê-nê có dễ xai như dân Bô-rô-văng không ?

— Muốn tâu, hạ thần rất lấy làm tiếc : dân Bô-phê-nê không bị được dân Bô-rô-văng và Lang-gô-déc. Dân miền núi phần nhiều về cánh Nê-phá-Luân cả.

— Anh này biết rõ thiệt :

Lu-y XVIII nói làm bầm trong miệng, rồi xây qua hỏi Tổng-trưởng cảnh-sát :

— Nê-phá-Luân có được bao nhiêu quân lính ?

Tổng-trưởng cảnh-sát trả lời :

— Muốn tâu, hạ thần không được rõ.

Sao, ông không rõ / ông quên dò xét việc quan trọng ấy đi sao ?

Lại vừa cười—cái cười cay chua làm sao !—vừa thêm :

— Có lẽ cũng không bao lâu he !

— Muốn tâu Bạ-hạ, hạ thần không thể dò xét được. Tin chỉ nói người soạn đoạt ngôi vua lên đất ngày nào và đi về đường nào thôi.

Vua hỏi :

— Tin ấy đến tay ông cách thế nào ?

Tổng-trưởng cảnh-sát cuối đầu như cách hồ thẹn lắm, mà trả lời :

— Do máy truyền tin.

Lu-y XVIII bước tới một bước, đứng thẳng mình, khoanh tay theo kiểu Nê-phá-Luân, bộ tức giận lắm, mà nói :

— Thế là bảy đội binh hiệp lực với nhau mà đánh đồ người kỳ phải không ? một phép lạ trên trời đặt trẫm lại ngôi vàng của cha ông trẫm trước, sau 25 năm bị đày ; trong 25 năm ấy trẫm đã tốn bao nhiêu công phu nghiên cứu, để dò xét người và vật của nước Pháp này rồi mới đạt được mục đích mà trẫm ước ao, thế rồi một sức mạnh mà trẫm đã nắm trong tay chớ phải, lại xây lại làm hại trẫm.

(Còn nữa)